

جامعه‌شناسی معماری

■ نویسنده: غلامرضا جمال‌الدین
■ ناشر: روزنه

هدف از آوردن «تفکر جامعه‌شناسی» به حوزه مطالعات معماری، ساخت و پرداخت نوعی «ابزار پرسش‌گری» و «انتقادی» است تا شبکه پیچیده روابط زندگی روزمره و پدیده‌های اجتماعی را در ارتباط با معماری به عنوان یک «تولید اجتماعی» تشریح و تحلیل کند و اینکه چگونه در تولید و بازتولید پدیده‌های اجتماعی و فرهنگی، از سکسوالیته تا طرد اجتماعی و از مصرف تا تعلق به مکان و ساخت معنا، «گفت‌وگو معماری» و «امر اجتماعی»، در تعاملی دوسویه، به صورت‌بندی این پدیده‌ها یاری می‌رسانند.

ایریگاره

■ نویسنده: پگ راوژ
■ مترجم: سپیده برزگر
■ ناشر: فکر روز

این کتاب، معماران را با آرا و آثار اندیشمند فرانسوی، لوس ایریگاره آشنا می‌کند. کتاب، به گزیده‌ای از آثار او، از زمان انتشار نخستین کتاب بحث‌برانگیزش، آینه معاینه زن دیگر (۱۹۷۴) و جدیدترین مجموعه مقاله‌هایش، دست‌نوشته‌های اصلی (۲۰۰۴) می‌پردازد که به‌صراحت با طراحی، و همچنین، با تاریخ، نظریه و نقد معماری ارتباط دارند. آثار ایریگاره شامل بحث‌های بسیاری درباره اهمیت فضا و پیوند فضایی میان زنان و مردان در فرهنگ غربی است.

از باغ گلستان تا کاخ گلستان

■ نویسنده: کیانوش معتقدی
■ ناشر: یزدان‌یان

کتاب حاضر حاصل دو سال پژوهش و مطالعه درباره ارگ سلطنتی تهران و تحولات آن در دوره قاجار است. محتوای این پژوهش بر اساس سیر ساخت‌وسازهای اینه کاخ گلستان در طول دوران سلطنت قاجار سامان یافته است. دستمایه کار نویسنده اسناد تاریخی دست‌اول دوره قاجار و مجموعه نقاشی‌ها و عکس‌های موجود در کلکسیون‌های داخل و خارج از ایران بوده که برخی از آنها برای نخستین بار منتشر می‌شوند.

همواره با شمار کثیری از تداعی‌ها روبه‌رواست؛ محرک‌های گوناگونی به یادآوری رهنمون می‌شوند. از این رو می‌بایست نظامی شعاع‌گونه برای اثر معماری متصور شد تا بتوان به‌طور هم‌زمان از زوایای زیبایی‌شناختی، تاریخی، کارکردی، حسی و شخصی آن را درک کرد.

در متن کتاب به چگونگی ارتباط، و تاثیر بنا و بستر بر روی یکدیگر اشاره می‌شود. هر اثر معمارانه جدید در یک متن تاریخی خاص مداخله می‌کند، زیرا که در هر حال این بستر متعلق به یک متن تاریخی است و تاثیراتی از گذشته را به‌همراه دارد. موفقیت این مداخله در بستر منوط به این است که بنای جدید دارای کیفیت‌هایی باشد که بتواند با وضعیت موجود وارد تعامل شود و متن معنادار تازه‌ای بیافریند. از منظر زوم‌تور بناها زمانی از سوی محیط اطراف خود پذیرفته می‌شوند که بتوانند احساس و فهم ما را به شیوه گوناگون به خود جلب کنند. اما فهم و احساس ریشه در گذشته داشته و وامدار تجربه زیسته است؛ از این رو متن جدیدی که با یک بنا آفریده می‌شود باید قوانین یادآوری را محترم شمارد. نظام شعاع‌گونه حافظه را همراه داشته باشد و از جهات مختلف امکان درک برای مخاطب و کاربر فضا فراهم کند. رهنمود زوم‌تور برای معمارانی که خواستار خلق یک اثر هنری هستند، بسیار ساده و روان مطرح شده و همچنان تاکید بر ترکیب فرم‌ها و محتواهایش در راستای آفرینش اتمسفر پر قدرتی است که بتواند مخاطب را تحت تاثیر همه‌جانبه قرار دهد. از نظر او این هنر، یعنی تبدیل عناصر و فرم‌های مادی به حس‌ها و دریافت‌های بشری، با بینش و شناخت شهودی، فهم و بیش از همه با حقیقت در ارتباط است. بنا صرفاً می‌تواند دارای کیفیت‌های ظریفی باشد که در لحظه‌هایی خاص، امکان فهم چیزی را برای ما فراهم می‌کند که پیشتر، این گونه قادر به ادراک آن نبوده‌ایم.

در پایان می‌توان بر این نکته انگشت گذاشت که «معماری اندیشی» کتابی است که خواندن آن، لذتی وافر است برای دیدن از زاویه‌ای دیگر به خودمان، به خانه‌مان، اتاق‌مان، خیابان‌مان، شهرمان، کشورمان، و هر آن چیزی که از آن ما در این دنیا است.

می‌گذارم؛ تنها اتاق واقعا روشن خانه... سقفش در نور گرگ‌ومیش ناپدید نمی‌شد و کاشی‌های کوچک شش‌ضلعی کفش، قرمز تیره و کیپ هم، سختی انعطاف‌ناپذیری زیر پای من داشت و گنجه چوبی‌اش همیشه بوی رنگ روغن می‌داد... اتمسفر این اتاق برای همیشه به تصور من از آشپزخانه پیوند خورده است. حالا دلم می‌خواهد ادامه بدهم و از تمام دستگیره‌هایی بگویم که به دنبال دستگیره در باغ خاله‌ام آمدند، از زمین‌ها و کف‌ها، از آسفالت‌های نرم گرم‌شده از تابش خورشید و... چنین خاطراتی در بردارنده عمیق‌ترین تجربه‌های معمارانه‌ای هستند که من سراغ دارم؛ ذخایری غنی از تصویرها و اتمسفرها، که من در کارم به‌عنوان معمار، همواره آن‌ها را مورد پرسش و واکاوی قرار می‌دهم.»

زوم‌تور در این مجموعه به تفاوت معماری و مجسمه‌سازی پرداخته و به تکالیف فنی و کارکردی که هر بنا موظف به انجام آن است اشاره می‌کند. معماری به‌مثابه چالش روبه‌رو، و ساخت یک کل از اجزای بی‌شمار و متفاوت از لحاظ جنس، اندازه، شکل و کارکرد خوانده می‌شود. در این دیدگاه تاکید می‌شود که جزئیات موفق فقط آرایه و آذین نیستند، بلکه باید همان چیزی را بیان کنند که ایده اصلی طرح در آن بخش‌ها خواستار آن است. به‌گونه‌ای که ادراک مخاطب را منحرف نکرده و صرفاً جنبه سرگرم‌کنندگی نداشته باشند؛ زیرا که در جهان پسامدرن که پر از نشانه‌ها و اطلاعات است، امر واقعی پنهان می‌ماند و معمولا افراد چیزهایی که به آن ارجاع شده را به‌طور کامل درک نمی‌کنند.

ارتباط انسان با محیط پیرامون و ادراک و خوانش دنیای اطراف و امدا ر تجربه زیسته ایشان است. پیش از آن اشیا یا بناها، ابژه‌هایی هستند که پیامی را به مخاطب تحمیل نمی‌کنند، و این تجربه (زیسته) حتی به شکل پدیدارشدن خاطره‌ای در یاد که از اعماق زمان آمده، همان ابژه را قابل فهم می‌کند. به عبارتی دیگر چنانچه تمامی دریافت‌ها و خاطرات و تجارب زیسته یک نفر را بتوان از او گرفت و زدود؛ ادراک وی نسبت به بناها و ابژه‌های مقابلش دچار اشکال می‌گردد. همچنین و از آنجا که فرآیند یادآوری فرآیندی خطی نیست و حافظه شعاع‌وار عمل می‌کند و

ادراک و تعریف زوم‌تور از معماری شاید برای ما ایرانی‌ها ملموس‌تر از سایرین باشد؛ چراکه تاکید و اشارات وی به معماری چندحواسی برای ما یادآور معماری اصیل ایرانی است. فضاهایی مملو از رنگ، بو، بافت و آوا که نه فقط گیرنده‌های بینایی ما را درگیر می‌کرد، که برای خوانش آن و غرق در اتمسفر مکان شدن، تمام حواسمان به کار گرفته می‌شد